

YURAK ISHEMIK KASALLIGI: STENOKARDIYA

To'ychiyeva Shaxnozaxon

Qo'qon Universiteti Andijon Filiali

Anatomiya kafedrasida o'qituvchisi

Email: shaxnoza271284@gmail.com

Phone: +998934267327

Tursunov Muhammadyaxyo Jasurbek o'g'li

Qo'qon Universiteti Andijon filiali

Tibbiyot fakulteti

Davolash ishi yo'nalishi 24-28-guruh talabasi

Email: muhammadyaxyotursunov355@gmail.com

Phone: +998888383908

Annotatsiya: Yurak ishemik kasalligi (YuIK)-yurak mushagining qon bilan yetarli darajada ta'minlanmasligi natijasida yuzaga keladigan surunkali va jiddiy kasalliklar guruhidir. Ushbu patologik jarayon stenokardiya, miokard infarkti va to'satdan yurak to'xtashi kabi klinik ko'rinishlarga olib keladi. Stenokardiya-YuIKning eng keng tarqalgan shakli bo'lib, ko'krak sohasida siquvchi yoki bosuvchi og'riq bilan namoyon bo'ladi, odatda jismoniy faoliyat yoki emosional zo'riqishda kuchayadi. Stenokardiya tashxisi, klassifikatsiyasi, xavf omillari, davolash usullari va profilaktikasi zamonaviy kardiologiyada katta ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: yurak ishemik kasalligi, stenokardiya, koronar arteriya, ateroskleroz, jismoniy zo'riqish, miokard ishemiya.

Abstract: Ischemic heart disease (IHD) is a group of chronic and serious conditions caused by insufficient blood supply to the heart muscle. This pathological process can lead to clinical manifestations such as angina pectoris, myocardial infarction, and sudden cardiac arrest. Angina is the most common form of IHD, characterized by a squeezing or pressing pain in the chest, which usually intensifies during physical activity or emotional stress. The diagnosis, classification, risk factors, treatment methods, and prevention of angina are of great importance in modern cardiology.

Keywords: ischemic heart disease, angina pectoris, coronary artery, atherosclerosis, physical exertion, myocardial ischemia

Yurak ishemik kasalligi (YuIK) inson salomatligi uchun jiddiy tahdid bo'lib, dunyo bo'yicha yurak-qon tomir kasalliklaridan kelib chiqadigan o'limlar orasida birinchi o'rinni egallaydi. YuIK yurak mushagining kislorod va oziq moddalar bilan yetarlicha ta'minlanmasligi natijasida yuzaga keladi. Kasallikning asosiy sababi —

koronar (toj) arteriyalardagi aterosklerotik o'zgarishlar, bu esa qon oqimini cheklaydi va miokardni ishemiya bilan ta'minlashni buzadi.

Stenokardiya-YuIKning eng ko'p uchraydigan va bemorning hayot sifati, mehnat layoqatiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan klinik ko'rinishlaridan biridir. Stenokardiya jismoniy faoliyat bilan bog'liq ko'krak og'rig'i, nafas yetishmovchiligi va holsizlik bilan namoyon bo'ladi. Zamonaviy kardiologiyada stenokardiya tashxisi va davolash strategiyalari kasallik oqibatlarini kamaytirishda, bemorning hayot sifatini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi.

Stenokardiya-bu yurak mushagining qisqa muddatli ishemiya natijasida yuzaga keladigan og'riqli sindrom bo'lib, ko'pincha ko'krak sohasida siquvchi, bosuvchi og'riq bilan kechadi. Og'riq chap yelka, chap qo'l yoki jag' tomonga tarqalishi mumkin. Odatda og'riq dam olish yoki nitroglitserin qabul qilganda kamayadi. Ba'zan stenokardiya bilan birga nafas yetishmovchiligi, bosh aylanishi, terlash va charchoq ham kuzatiladi.

Stenokardiya klinik belgilari va paydo bo'lish sabablariga qarab uch asosiy turga ajratiladi:

1. Barqaror (stabil) stenokardiya-og'riq ma'lum jismoniy faoliyat bilan bog'liq bo'ladi. Masalan, uzoq masofaga yurish, zinapoya chiqish yoki ruhiy zo'riqish vaqtida paydo bo'ladi. Bu turdagi stenokardiya odatda dam olish yoki nitroglitserin qabul qilganda kamayadi.

2. Beqaror (nostabil) stenokardiya-og'riq kutilmagan holatlarda, dam olish vaqtida ham paydo bo'lishi mumkin. Bu holat yurak xuruji xavfini oshiradi va tezkor tibbiy aralashuvni talab qiladi.

3. Variant (Prinzmetal) stenokardiyasi-koronar tomirlarning spazmi natijasida yuzaga keladi. Bu turdagi stenokardiya ko'pincha dam olish yoki kechasi paydo bo'ladi va EKGda vaqtinchalik ST segmentining ko'tarilishi bilan namoyon bo'ladi.

Stenokardiya sabablari asosan koronar arteriyalardagi aterosklerotik o'zgarishlar bilan bog'liq. Ateroskleroz qon tomir devorida yog' va xolesterol plakalari hosil

bo'lishiga olib keladi, bu esa qon oqimini cheklaydi va miokardni ishemiya bilan ta'minlashni buzadi. Xavf omillari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- ✓ Yuqori qon bosimi (gipertoniya)
- ✓ Yuqori xolesterin darajasi
- ✓ Chekish va spirtli ichimliklarni suiiste'mol qilish
- ✓ Semirish va jismoniy faollik yetishmasligi
- ✓ Diabet va metabolik sindrom
- ✓ Stress va ruhiy zo'riqish

Bu omillar birgalikda yurak ishemik kasalligi rivojlanish xavfini sezilarli darajada oshiradi.

Stenokardiya tashxislashda klinik belgilar, elektrokardiogramma (EKG), stress-test va koronar angiografiya asosiy rol o'ynaydi.

EKG yurak elektr faolligini baholashda yordam beradi va ishemiya belgilarini ko'rsatadi.

Stress-test jismoniy faoliyat vaqtida yurak mushagiga kislorod yetishmovchiligini aniqlash imkonini beradi.

Koronar angiografiya koronar arteriyalar holatini vizualizatsiya qilish va stenoz darajasini aniqlash uchun qo'llaniladi.

Shuningdek, qon tahlillari (xolesterol, glyukoza, troponin) ham tashxisni tasdiqlash va xavf omillarini baholash uchun muhimdir. Stenokardiya davolash strategiyasi dori vositalari va invaziv usullarni o'z ichiga oladi.

Dori terapiyasi: Dori terapiyasi stenokardiya va yurak ishemik kasalligi (YuIK) davolashida eng asosiy va samarali yondashuvlardan biri hisoblanadi. Nitratlar ko'krak qafasidagi og'riqni kamaytiradi, koronar tomirlarni kengaytiradi va miokardga kislorod yetkazilishini yaxshilaydi, shuningdek, og'riq boshlanishi bilan tezkor yordam beradi. Beta-blokerlar yurak ishini sekinlashtiradi, puls va qon bosimini tartibga soladi hamda miokardning kislorodga bo'lgan talabini kamaytiradi, bu esa jismoniy yoki ruhiy zo'riqish vaqtida stenokardiya xavfini sezilarli darajada kamaytiradi.

Antiplatelet preparatlar (masalan, aspirin yoki klopidoqrel) qon tomirlarida tromb hosil bo'lishining oldini olib, qon oqimini yaxshilaydi va miokard infarkti xavfini pasaytiradi. Statinlar esa xolesterol darajasini pasaytiradi, ateroskleroz rivojlanishini sekinlashtiradi va uzoq muddatli yurak-qon tomir sog'ligini saqlashga yordam beradi. Shu tarzda, dori terapiyasi stenokardiya belgilarini kamaytirish, kasallik rivojlanishini nazorat qilish va YuIK asoratlarini oldini olishda asosiy vosita sifatida keng qo'llaniladi, shuningdek, bemorlarning hayot sifati va jismoniy chidamliligini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Invaziv usullar: Invaziv usullar stenokardiya va yurak ishemik kasalligi davolashida dori terapiyasi yetarli bo'lmagan hollarda qo'llaniladi va miokardga qon

ta'minotini tiklashda muhim rol o'ynaydi. Koronar angioplastika va stent qo'yish usuli toraygan yoki yopilgan koronar arteriyani kengaytirish va qon oqimini tiklash uchun ishlatiladi; angioplastika vaqtida maxsus balon yordamida tomir kengaytiriladi, so'ng stent joylashtiriladi, bu esa tomir devorini qo'llab-quvvatlaydi va qon oqimini barqarorlashtiradi. Shuntlash operatsiyasi, ya'ni koronar arteriyalarni bypass qilish, esa bir nechta toraygan yoki yopilgan tomirlar mavjud bo'lganda qo'llaniladi; bu operatsiya orqali qon oqimi aylanma yo'l orqali miokardga yetkaziladi va yurak mushagining kislorod bilan ta'minlanishi yaxshilanadi.

Invaziv usullar stenokardiyaning og'ir shakllari, beqaror stenokardiya yoki ko'p tomirli ateroskleroz holatida bemorning hayot xavfini kamaytirish va miokard infarkti rivojlanishini oldini olish uchun qo'llanadi. Shu bilan birga, invaziv davolash dori terapiyasi bilan birgalikda qo'llanilganda maksimal samaraga erishadi, bemorning funksional holati va hayot sifati sezilarli darajada yaxshilanadi.

Shuningdek, turmush tarzini o'zgartirish, me'yoriy jismoniy faollik, sog'lom ovqatlanish va stressni kamaytirish stenokardiya rivojlanishini oldini olishda muhimdir.

Stenokardiya yurak ishemik kasalligining eng keng tarqalgan va jiddiy klinik ko'rinishlaridan biri bo'lib, bemorning hayot sifati va mehnat layoqatiga katta ta'sir ko'rsatadi. Erta tashxis, to'g'ri davolash va profilaktik choralar stenokardiya asoratlarini kamaytiradi, yurak xuruji xavfini sezilarli darajada pasaytiradi va bemorning funksional holatini yaxshilaydi. Shu sababli, kardiologlar, shifokorlar va bemorlar uchun stenokardiya va YuIK haqida bilimlarni oshirish, xavf omillarini nazorat qilish va davolash protokollarini qo'llash muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tashkenbayeva E. N. "Klinik kardiologiyasi". "Tibbiyot Ko'zgusi", Darslik. Toshkent, 2021 yil
2. Tashkenbayeva E. N. "Yurak ishemik kasalliklari- shoshilinch holatlar". O'quv qo'llanma. "Tibbiyot Ko'zgusi", Toshkent, 2020 yil
3. G'iyosova S.O. *Yurak ishemik kasalligi (YuIK)*. Ustozlar Uchun jurnali.